

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історії Східної Європи

**“ЗАТВЕРДЖУЮ”**

Перший проректор  
проф. Ю. В. Холін

\_\_\_\_\_

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

***Велика Вітчизняна війна***

\_\_\_\_\_

(назва навчальної дисципліни)

032 історія та археологія

спеціальність (напря́м) \_\_\_\_\_

історичний

факультет \_\_\_\_\_

2016/2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ року, протокол №\_\_

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Волосник Ю. П., д. і. н., професор

Програму схвалено на засіданні кафедри  
Історії Східної Європи

Протокол від “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ року №\_\_

проф. Духопельников В. М.  
В. о. завідувача кафедри \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією  
історичного

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ року №\_\_

доц. Тумаков О. І.  
Голова методичної комісії \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(прізвище та ініціали)

## ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Велика Вітчизняна війна**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

спеціаліст

\_\_\_\_\_ (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

032 історія та археологія

Спеціальності (напряму) \_\_\_\_\_

### 1. Опис навчальної дисципліни

#### 1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «*Велика Вітчизняна війна*» є на основі використання значного масиву історичних джерел та історіографії ознайомити студентів із сучасними концепціями виникнення війни, з'ясувати місце і роль радянсько-німецького фронту Другої світової війни, об'єктивно та неупереджено показати причини виникнення війни, обґрунтувати правомочність терміну "Велика Вітчизняна війна", всебічно проаналізувати перебіг військово-політичних подій війни та їх трагічних наслідків для народів світу. Ознайомити студентів із історіографічними досягненнями в царині вивчення проблем Великої Вітчизняної війни.

#### 1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни «*Велика Вітчизняна війна*» полягає у тому, щоб на основі сучасних наукових досягнень з використанням міждисциплінарного підходу різнобічно показати таке складне і трагічне явище яким була Велика Вітчизняна війна, проаналізувати дискусійні питання навколо тих чи інших подій війни, внесок СРСР у перемогу над нацистською Німеччиною, такі явища як колабораціонізм та його типи, рух опору, образ ворога у радянській пропаганді, внесок радянського тилу у досягнення перемоги, допомогу союзників в роки війни. Навчити студентів користуватися наочними приладами, додатковою літературою, орієнтуватися в інформаційному полі воєнної проблематики, вести діалог і полеміку, аналізувати сучасні підходи до вивчення проблем Великої Вітчизняної війни. Під час лекцій студенти повинні оволодіти навичками роботи з різноманітними джерелами та загальною літературою.

#### 1.3. Кількість кредитів

3 кредити

#### 1.4. Загальна кількість годин

90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
5-й	-й
Семестр	
10-й	-й
Лекції	
30 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
60 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

### 1.6. Заплановані результати навчання

#### **знати :**

що історія Великої Вітчизняної війни є невід'ємною і складовою частиною Другої світової війни, трагічною подією вітчизняної і всесвітньої історії ХХ ст. Засвоєння питань спецкурсу дозволить студентам з'ясувати причини і обставини драматичного розвитку подій початкового періоду війни, глибше усвідомити подвиг народів СРСР, зокрема українського, у боротьбі з нацистськими загарбниками, їх внесок у захист загальнолюдських цінностей і свобод та спасінні загальнолюдської цивілізації.

#### **вміти :**

логічно мислити і викладати теоретичний і фактичний матеріал, робити аргументовані висновки, користуватися наочними приладами, додатковою літературою, використовувати наукові терміни і поняття при викладанні тем спецкурсу, вести діалог і полеміку, аналізувати суперечливі факти і події Великої вітчизняної війни. Під час лекцій студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і спеціальною та загальною літературою.

## **2. Тематичний план навчальної дисципліни**

### **Розділ 1. Початковий період війни**

#### **Тема 1. Вітчизняна і зарубіжна історіографія Великої Вітчизняної війни. Періодизація радянської історіографії.**

Сучасна історіографія війни. Зарубіжна історіографія. Джерельна база. Характеристика мемуарної літератури.

#### **Тема 2. СРСР напередодні Великої Вітчизняної війни (1938-червень 1941рр.).**

Стан Збройних сил. Вплив масових репресій на боєздатність армії та флоту країни. Економіка. Зростання військового потенціалу. Зовнішньополітичний курс сталінського керівництва. Співробітництво з гітлерівською Німеччиною. Морально-психологічний стан напередодні війни. Плани радянського військового командування. Прорахунки радянського керівництва в оцінці воєнно-стратегічної обстановки напередодні війни.

#### **Тема 3. Початковий етап Великої Вітчизняної війни. Напад гітлерівської Німеччини на Радянський Союз. Періодизація. Характер війни.**

Початок Великої Вітчизняної війни. Мобілізація сил радянської держави на захист країни. Прикордонні битви. Бойові дії на Україні у червні – грудні 1941 року. Стратегічна оборона в липні – вересні 1941 року. Причини тяжких поразок Червоної Армії влітку – восени 1941 року. Трагедія радянських військовополонених. Початок руху опору на окупованих територіях. Битва під Москвою. Початок корінного повороту у війні. Наступ Червоної Армії на початку 1942 року. Бойові дії Червоної Армії навесні – влітку 1942 р. Причини поразок радянських військ в Криму, під Харковом, на Півдні країни.

#### **Тема 4. Радянський тил на першому етапі війни (червень 1941 – листопад 1942 рр.)**

Перебудова життя країни на воєнний лад. Перевід промисловості на воєнні рейки. Проблема трудових ресурсів. Транспорт на початку війни. Мобілізація ресурсів сільського господарства. Масове перебезування продуктивних сил на схід. Розвиток культури. Внесок науковців у розвиток військового виробництва. Завершення воєнної перебудови народного господарства. Трудовий героїзм народу.

### **Розділ 2. Корінний перелом та переможне закінчення війни**

### **Тема 5. Нацистський окупаційний режим і боротьба проти нього.**

Основні цілі окупаційної політики агресора. Масові знищення людей. Народна боротьба на окупованій території. Партизанський рух. Комуністичне підпілля. Націоналістичний та повстанський рух опору. Колабораціонізм, його прояви та типологізація.

### **Тема 6. Корінний перелом у війні.**

Сталінградська битва. Початок масового вигнання німецько-фашистських загарбників. Прорив Блокади Ленінграда. Наступ Червоної Армії взимку 1942/43 рр. Перше визволення Харкова. Визволення Лівобережної України і Києва. Вплив перемоги радянських військ на воєнно-стратегічну обстановку в світі.

### **Тема 7. Зовнішньополітична діяльність у роки війни.**

Укладення договорів про військові союзи з Англією і США. Початок утворення антигітлерівської коаліції. Московська конференція 1941 р. Питання про другий фронт. Завершення створення антигітлерівської коаліції у 1942 р. Тегеранська конференція глав урядів СРСР, США і Англії. Ялтинська конференція та її рішення. Потсдамська конференція.

### **Тема 8. Радянський тил у 1943 – 1945 рр.**

Зростання військового виробництва. Розвиток сільського господарства. Транспорт. Початок відновлення народного господарства визволених районів. Внесок науки в завоювання перемоги. Народний побут у роки війни. Розвиток науки. Роль ленд-лізу.

### **Тема 9. Завершальний етап Великої Вітчизняної війни (1944 – травень 1945 рр.)**

Визволення території республік СРСР від німецько-фашистських загарбників. Відкриття другого фронту. Заключний етап війни в Європі. Визволення країн Східної і Центральної Європи. Капітуляція Німеччини.

### **Тема 10. Підсумки війни.**

Питання про людські втрати Радянського Союзу. Ціна перемоги. Доля військовополонених і репатріантів. Хибність сталінських методів керування військовими діями. Геополітичні зміни в Європі та Азії. Уроки війни.

### 3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма навчання				
	Усього	у тому числі			
лекції		практичні	лаб.	інд.	с.р.
<b>Розділ 1. Початковий період війни</b>					
Тема 1. Вітчизняна і зарубіжна історіографія Великої Вітчизняної війни. Періодизація радянської історіографії.	2				
Тема 2. СРСР напередодні Великої Вітчизняної війни (1938-червень 1941 рр.).	2				
Тема 3. Початковий етап Великої Вітчизняної війни (червень 1941 – листопад 1942 рр.)	8				
Тема 4. Радянський тил на першому етапі війни (червень 1941 – листопад 1942 рр.)	2				
<b>Розділ 2. Корінний перелом та переможне закінчення війни</b>					
Тема 5. Нацистський окупаційний режим і боротьба проти нього.	2				
Тема 6. Корінний перелом у війні.	4				
Тема 7. Зовнішньополітичні відносини СРСР. Створення антигітлерівської коаліції.	2				
Тема 8. Радянський тил у 1943 – 1945 рр.	2				
Тема 9. Завершальний етап Великої Вітчизняної війни (1944 – травень 1945 рр.)	6				
Тема 10. Підсумки Великої Вітчизняної війни.	2				
Всього годин	90	30			60

## 5. Методи навчання

Лекція, застосування інформаційних технологій і ТЗН.

## 6. Методи контролю

Контрольна робота, співбесіда, екзамен.

## 7. Розподіл балів, які отримують студенти

### Для екзамену

Контрольна робота 1	Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума
40	60	100

### Шкала оцінювання

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

- "відмінно" – студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;
- "добре" – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;
- "задовільно" – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;
- "незадовільно" – студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.



Сума балів за всі види діяльності протягом семестру	Оцінки за національною шкалою
	Для екзамену
90 - 100	відмінно
80 - 89	добре
70 - 79	
60 - 69	задовільно
50 - 59	
1 - 49	незадовільно

## 8. Методи забезпечення

Наочність, відеофільми

## 9. Інформаційні ресурси

Диски, мультимедійний проектор, DVD.

## 10. Література

Базова

1. Дашичев В. И. Банкротство стратегии германского фашизма: Исторические очерки. Док-ты и мат-лы. – М., 1973.
2. Совершенно секретно!.. Только для командования. Стратегия фашистской Германии в войне против СССР: Док-ты и мат-лы. – М., 1967.
3. Жуков Г. К. Воспоминания и размышления. Изд. 11-е. – М., 1991.
4. Конев И. С. Записки командующего фронтом. 1943 – 1945. М., 1995.
5. Рокоссовский К. К. Солдатский долг. – М., 1968.
6. Москаленко К. С. На юго-западном направлении: В 2-х т. – М., 1973.
7. Варлимонт В. В ставке Гитлера. – М., 2005.
8. Шпеер А. Воспоминания. - Смоленск, 1997.
9. Роковые решения вермахта. Воспоминания немецких полководцев. – Смоленск, 2001.
10. Гальдер Ф. Военный дневник 1941 – 1942. – М., 2003.
11. История Великой Отечественной войны: В 6-ти т. – М., 1960 – 1965.
12. История Второй мировой войны: В 12-ти т. – М., 1975 – 1981.
13. **История СССР с древнейших времен до наших дней. Т. 10. СССР в годы Великой Отечественной войны – М., 1973.**
14. Чадаев Я Е. Экономика СССР в годы Великой Отечественной войны (1941 – 1945 гг.) – М., 1985.
15. Советский тыл в первый период Великой Отечественной войны. – М., 1988.
16. Соколов Б. В. Третий Рейх: мифы и действительность. – М., 2005.
17. Самсонов А. М. Сталинградская битва. – М., 1990.

18. Вторая мировая война 1939 – 1945 гг. Военно-исторический очерк. – М., 1958.
19. Ковалев Б. Н. Нацистская оккупация и коллаборационизм в России 1941 – 1944. – М.,
20. Лопуховский Л. Прохоровка без грифа секретности. – М., 2005.
21. Армстронг Дж. Советские партизаны. Легенды и действительность (1941 – 1944). – М., 2007.
22. Дробязко С. Под знаменем врага. – М., 2004.
23. Уткин А. Вторая мировая война. – М., 2003.
24. Партитура Второй мировой. Кто и когда начал войну? – М., 2009.
25. Великая Отечественная война. 1941 – 1945. – М., 1984.
26. Высоцкий В. Н. Мероприятие "Потсдам, 1945". – М., 1975.
27. Белецкий В. Н. Потсдам, 1945: История и современность. – М., 1987.
28. Коваль В. С. "Барбаросса": истоки и история величайшего преступления империализма. – К., 1989.
29. Вознесенский А. Военная экономика Советского Союза. – М., 1947.
30. Ширер М. Взлет и падение третьего рейха: в 2-х т. – М., 1991.
31. История Отечества: Люди, идеи, решения. Очерки истории Советского государства. – М., 1991.
32. Иванов Р. Сталин и союзники 1941 – 1945. – М., 2000.
33. Исраэлян В. Л. Дипломатия в годы войны (1941 – 1945). – М., 1985.
34. Мельтюхов М. И. 22 июня 1941 г.: Цифры свидетельствуют // История СССР. – 1991. - № 3.
35. Соколов Б. В. О соотношении потерь в людях и боевой технике на советско-германском фронте в ходе Великой Отечественной войны // Вопросы истории. – 1988. - № 9.
36. От "Барбароссы" до "Терминала": Взгляд с Запада. – М., 1989.
37. Проэктор Д. М. Фашизм: путь агрессии и гибели. – М., 1989.
38. Самсонов А. М. Вторая мировая война 1939 – 1945: Очерк важнейших событий. – М., 1990.
39. Бивор Э. Сталинград. – Смоленск, 1999.
40. Семюель В., Митчем, Мюллер Д. Командиры Третьего рейха. – Смоленск, 1994.
41. Россия и СССР в войнах XX века: Стат. исследование. – М., 2001.
42. Шапталов Б. Испытание войной. - М., 2002.
43. Шунков В. Н. Оружие вермахта. – Мн., 2000.
44. Шунков В. Н. Оружие красной Армии. – Мн., 1999.

#### Допоміжна

1. Телицын В. "СМЕРШ": Операция и исполнители. – Смоленск, 2000.
2. Швабедиссен В. Сталинградские соколы. Анализ действий советской авиации 1941 – 1945. – Мн., 2001.
3. Спик М. Асы люфтваффе. – Смоленск, 1999.
4. Макси К. Гудериан. – Смоленск, 2001.
5. Лидделл-Гарт. Вторая мировая война. – Смоленск, 2004.

6. Мильтюхов М. И. Упущенный шанс Сталина. – М., 2002.
7. Бивор Э. Падение Берлина. 1945. – М., 2004.
8. Кросс Р. Последние дни Рейха. – М., 2004.
9. Млечин Л. Иосиф Сталин, его маршалы и генералы. – М., 2004.
10. Кларк А. План "Барбаросса". – М., 2002.
11. Романько О. Мусульманские легионы во Второй мировой войне. – М., 2002.
12. Бешанов В. Год 1943 – "переломный". – М., 2008.
13. Бешанов В. Год 1942 – "учебный". – М., 2002.
14. Августиневич В. Великая Отечественная: перелом истории. – М., 2008.
15. Исаев А. "Котлы" 1941. – М., 2005.
16. Мильтюхов А., Осокин А., Пыхалов И. Трагедия 1941: причины катастрофы: Сб. – М., 2008.
17. Исаев А. Георгий Жуков. Последний довод короля. – М., 2006.
18. Дайнес В. О. Жуков. – М., 2005.
19. Абатуров В., Португальский Р. Харьков – проклятое место Красной Армии. – М., 2008.
20. Быков К. Величайшая военная катастрофа. Киевский котел. – М., 2008.

## Екзаменаційні питання

1. План "Ост" і його реалізація.
2. Гітлерівський окупаційний режим.
3. Рух опору на тимчасово окупованих територіях СРСР.
4. Сучасна вітчизняна історіографія Великої Вітчизняної війни.
5. Радянська історіографія Великої Вітчизняної війни.
6. Закордонна історіографія Великої вітчизняної війни.
7. Джерелознавча база вивчення Великої Вітчизняної війни.
8. План "Барбаросса": задуми і дійсність.
9. Прорахунки радянського керівництва напередодні війни.
10. СРСР напередодні Великої Вітчизняної війни: стан обороноздатності країни.
11. Радянський тил в роки війни.
12. Сталінські методи керівництва бойовими діями.
13. Трагічна доля радянських військовополонених.
14. Колабораціонізм в роки Великої Вітчизняної війни: типи, прояви, масштаби.
15. Ізюмсько-Барвенківська наступальна операція Червоної Армії та її наслідки.
16. Блокада Ленінграда.
17. Битва за Берлін.
18. Радянські полководці в умовах війни.
19. Сталінградська битва. Початок корінного перелому.
20. Битва під Москвою та її значення.
21. Визволення України від гітлерівських окупантів.
22. Бойові дії на Харківщині в роки Великої Вітчизняної війни.
23. Оборона Севастополя: героїчне і трагічне.
24. Операція "Тайфун". Кінець "бліцкригу".
25. Битва за Київ та її наслідки.
26. Радянський генералітет в роки Великої Вітчизняної війни.
27. Напад нацистської Німеччини на СРСР.
28. Початковий період Великої Вітчизняної війни.
29. Причини поразок Червоної Армії на початковому етапі війни.
30. Контрнаступ Червоної Армії 1942/43 р. та його наслідки.
31. Співвідношення людських втрат радянської та німецької сторін в роки Великої Вітчизняної війни. "Ціна" перемоги.
32. Зимовий наступ Червоної Армії в 1945 р. та його наслідки.
33. Розгром нацистської Німеччини.
34. Тегеранська конференція та її рішення.
35. Ялтинська конференція та її рішення.
36. Потсдамська конференція.
37. Визволення країн Східної та Центральної Європи від гітлерівської окупації.
38. Створення антигітлерівської коаліції.
39. Ленд-ліз. Допомога західних союзників СРСР в роки війни.
40. Нюрнберзький процес над головними нацистськими злочинцями.

41. Завершальний етап Великої Вітчизняної війни.
42. Літньо-осіння воєнна кампанія 1942 р. Причини поразки радянських військ.
43. Морально-психологічний фактор в період Великої Вітчизняної війни.
44. Партизанський рух.